



TƏLƏBƏLƏRİNƏ HÜQUQLARINI MÜDAFİƏ ETMƏYİ ÖYRƏDƏN UCA İNSAN

Aynur Qəzənfərqızı,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

2019-cu il noyabrın 12-də sherg.az xəbər portalında Xəzər Universitetinin müəllimi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aynur Qəzənfərqızın Vurğun Əyyub haqqında məqaləsi dərc olunub. Məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

Onun adını ilk dəfə AMEA Folklor İnstitutunda Xarici Ölkələrlə əlaqələr bölməsinin rəhbəri Əli Şamil-dən eşitmişəm. Əli müəllim Türkiyədən bir kitab gətirmişdi. Kitabı mənə verib "apar bunu Vurğun müəllimə çatdır" - dedi. Əli müəllimi yaxından tanıyırdım. Davranışlarını, səs tonunu təhlil edə bilirdim. "Vurğun" sözünü o qədər qürur hissi ilə, atanın övladını əzizlədiyi mehribanlıqla ifadə etdi ki, "kimdir Vurğun müəllim?" - deyə soruşmuşdum. "Sənin kimi alim Araz aşağı axıdım, Araz yuxarı axtarım" - dedi Əli müəllim. Əli müəllim bu ifadəni işlətməmişdisə, deməli, mən ciddi anlamda böyük bir səhv buraxmışdım, odur ki, dərhal Google`da Vurğun Əyyub adını axtarısa verdim. Haqqında çox dəyərli məlumatlar var idi... Ancaq TQDK-nın ilk sədri olması, test üsulunu Azərbaycana ilk dəfə gətirməsi haqqında məlumatı oxuyub, özüməndən utandım.

Vurğun müəllimin başçılıq etdiyi təşkilat mən və mənim kimi milyonlarla kasıb gəncin universitetlərdə oxumasına səbəb olmuş, gənc nəslin savadlanma-

sında böyük rol oynamışdır. Bir sözlə, o bizim hamımızın atası idi. Google`dan aldığı məlumatlardan sonra kitabı götürüb, Neftçilər metrosunda görüşməyə getdim. Nə yalan deyim, çox həyəcanlı idim. Təxminən 2-nin yarısında görüş təyin etmişdik. Tam 13:30-da mən qatardan düşərkən o da pillekanları enirdi. Dəqiqliyinə heyran qalmışdım. Kitabı verərkən özümü saxlaya bilmədim, əlindən möhkəm tutub "sizə təşəkkür edərim, axı sizin sayənizdə mən də bu gün ədalətli şəkildə qəbul olunduğum, oxuduğum universitetlərdən məzmun olmuşam". Vurğun müəllimin çəhrəsinə xəfif bir utancaqlıq qondu. Dodaqları xəfif gülməyə, sanki məni indicə görürdü, bayaqdan kitabı alarkən sorğu-suala tutduğu qız deyildim. "Sən ki bunu anlayır, qiymətləndirirsən, mən sənə çox təşəkkür edərim" - dedi. Açıq, mən özüm də çox həyəcanlı idim. Səbəbini bilmirəm, amma bu insanın qarşısında özümü sanki imtahan verirmiş kimi hiss edirdim. Ona qarşı heyranlıq duyğumu ifadə etməklə də guya ki, böyük bir qəhrəmanlıq etmiş kimi qərribə duyğular içərisində işə qayıtdım...

Onunla ikinci görüşümü Xəzər Universitetinin

keçirdiyi “21-ci əsrin pəncərəsindən Mədəniyyət və Kimlik Beynəlxalq Simpoziumun”da oldu. Simpoziuma qonaq kimi getmişdim. Məruzə oxumasam da, verdiyim suallar diqqətini çəkmişdi. Yaxınlaşdı və “deyəsen, Əli müəllim öz kadrlarını çox yorur” - dedi. Mən gülümsəyərək, “Müəllimin işi tələbəsinə yorma, tələbənin vəzifəsi də müəlliminin onu yormasını boşa çıxarmamaqdır” - dedim. Üzümə uzun və diqqətli baxdı, başını buladı və getdi. O gecə müəllimə Facebook’dan istək yolladım. On beş dəqiqə içində istəyim qəbul edildi. Vurğun müəllim ilə çox maraqlı “çatlaşma”larımız başladı. Bəzilərini dəyərli oxucularımızla paylaşmaq istəyirəm.

Söhbətimiz mənim müdafiəmin nə vaxt olacağını soruşması ilə başladı. Mən də dissertasiyama yazmağıma və elmi rəhbərimə il yarımdır təhvil verməyimə baxmayaraq, bir xəbər olmamasından şikayətlənmişəm. Ürəyim o qədər dolu imiş ki, Vurğun müəllimə yükləməyə çalışmışam. Necə də anlayışsızlıq etmişəm...

Növbəti söhbətimiz isə mənim TV’dəki çıxışıma olan münasibəti ilə başlayır. Folklor İnstitutuna yeni işə başladığım vaxt qərribə bir şəkildə telekanallardan mənə Novruz bayramı, milli döyüş sənəti, aspazlıq sənəti, milli geyim mövzularında müsahibə verməyim üçün təkliflər gəlmiş və bu təklifləri məmnuniyyətlə qəbul etmişdim. İşə başladığım heç altı ay belə olmadığı halda bu təkliflərin mənə gəlməsi və mənim qəbul edib çıxış etməyim bir çox folklorşünas, ədəbiyyatçı alimləri qəzəbləndirib, mənə nifrət etmələrinə səbəb olsa da, Vurğun müəllim təbrik edir, çox sevindiğini deyir, bəzi nöqsanlarım ilə bağlı məsləhətlər verir... Bir sözlə, yəne böyüklüyünü göstərirdi... Mən ona “tənqidləriniz yerində və haqlıdır” yazanda isə qarşılığında “məhkəm ol, tənqiddə də özünü çox alışdırma!” deyirdi. İlahi, nə gözəl məsləhət verirdi! Necə dəyərli sözdür! Bu məsləhət mənim bütün müəllimlik fəaliyyətim boyunca qulağımda sırğa etdiyim bir güara çevrilmişdir. Necə şanslıyam bu məsləhəti belə dəyərli bir ziyalıdan almağıma...

Bir dəfə qırğız papaqları haqqında bir məlumat paylaşmışdı. Paylaşımın altında rəy yazanda Vurğun müəllimin adını Əyyub şəklində yazmışam. Inbox’da məni məhkəməyə verəcəyini deyib, “mən bir türk olaraq ərəb adı daşımram! Əyyub mənim soyadımdır” xəbərdarlığım etmişdi. Yəni, yəne böyüklüyünü göstərmişdi. Onun yerində başqa birisi olsa, elə rəyin altındaca məni tənqid edərdi, hər kəsin içində öz istətdirərdi. Vurğun Əyyub böyüklüyü bir az da belə incəliklərdə gizləndirdi...

Yenə qızıqarıma ilə bağlı bir müsahibəm mətbuatda bir qədər geniş yayılmışdı. Başlıq ilə yazın məni eyni deyildi. Bəzi böyüklərimiz sadəcə başlığı oxuyaraq məni qınasalar da, Vurğun müəllim yenə böyüklüyünü göstərərək, məqaləni axıracan oxuduğunu, gözəl müsahibə alındığını yazıb, məni təbrik etdi.

Məmməd Arazın bir şeirini təhlil etmişdi və bu, mətbuatda yayılmışdı. Vurğun müəllim məqaləni oxumağı tapşırırdı. Tapdım oxudum. Elə həmin axşam məqalə haqqında fikrimi soruşdu. Utanmışdım yaman. “Mən kiməm ki, sizin yazınıza rəy bildirim” - demişdim. Mənə yazdığı cavab yenə mənə dolu idi: “Bir də belə yazsan, gözümə düşsənsən. Necə yeni kiməm? Aynur Qazanfər qızısan, ayrım-yerəzsən, ədəbiyyatçısan, ən nəhayətində fikrimi bildirməyə haqqı olan insansan”.. Dialoqumuzu olduğu kimi əlavə edirəm məqaləyə:

Mən:

Yazırsınız ki, lirikada şeirin lirik qəhrəmanı ilə şair şəxsiyyəti həmişə olmasa da, çox zaman eyniyyət təşkil edir. Yazdığı şeirdən şairin obrazı boylanır, oxucu həmin şeirin misralarından şair-qəhrəmanını öyrənib tanıyır. Ən birinci, bu fikrinizlə razılaşmayacağam.

Vurğun müəllim:

Bu, ədəbiyyatşünaslıqda sübut olunmuş məsələdir! Sonra?

Mən:

Vurğun müəllim, ədəbiyyatşünaslıqda isbat olunmuş bir çox məsələlər hələ hökm deyil məcə... Elə ədəbiyyatın da dəqiq elmlərdən fərqi bu deyilmə?

Vurğun müəllim:

Ədəbiyyatşünaslıqda ən üsyankar adamlardan biriyəm, amma bu yerdə sənəin şübhənin əsası yoxdur. Mən deyənə inan, yoxsa səhv yola gedərsən. Lirik şeirdə adam özünü gizlədə bilmir. Hə, sən lirik qəhrəman məsələsi ilə şair şəxsiyyətini qarışdırırsan, dostum!

Mən:

Mən ilk dəfədir sizin yazınızı oxudum. Belinski deyirdi ki, tənqidçinin işi yazarından daha çətin, çünki tənqidçi yazarın əsərində heç onun özünü də bilmədiklərini bilməlidir. Məcə, bu şeirin təhlilində də siz, bax, o Belinskinin tənqidçisi kimisiniz. Bəlkə də heç Məmməd Arazın belə görmədiklərini görüb təhlil etmişiniz. O qədər çox şey kəşf etmişiniz ki, bunlar da bu şeirdə imiş” dedim öz-özümə.

Vurğun müəllim:

Sən heç görmüşdün ki, 16 misralıq bir şeir haqqında 14 min işarəlik yazı olsun?

Mən:

Ürək dolu olanda və görünməzləri görmək qabiliyyəti olanda belə olurmuş demək. Bu arada bu seiri ikinci dəfə oxutdunuz mənə, əvvəl də oxumuşdum...

...Bəli, mən hədsizcə Vurğun müəllimi tənqid edirdim, o, qosqoca Vurğun müəllim isə mənim tənqidimi saya salmaqla qalmır, ona “özünü müdafiə” şəklində cavab da yazırdı. Halbuki mən Folklor İnstitutunda folklorşünaslığa yenidən addım atmış doktorant idim. Mənə cəsarət yükləyib onu tənqid etməyimi tələb edir, daha sonra səbr və təmkinlə cavab yazırdı. Mətbuatdan, Facebook profilindən çılğın, doğru bildiyindən geri durmayan, prinsipial, sözlə üzə deməkdən çəkinməyən biri kimi tanıdığım Vurğun müəllim

eyni zamanda səbrli, ağıllı, stratejik pedaqoq kimi mənə özüməinam, güvən yaratmağa çalışırdı. Həlbuki həmin ərsəfədə “məni bir qaşığı suda boğa biləcəyini”, “gətsin evində bozbaş bişirsən, amma alim olmasın” deyən bəzi alim iş yoldaşlarım qol-qanadım qırmağa çalışır, məni çıxdığım yoldan vaz keçməyə cəhd edirdilər. Vurğun müəllim də sanki bunları eşidib bilirmişcəsinə məqələmi oxuyub bəyendiyini, fikirlərimin çox dəyərli olduğunu yazaraq məni ürəkləndirir, işimə dördəlli yapışmağuma səbəb olurdu. Öztütün də dedi ki kimi, o, pedaqogikamı öyrənib müəllim olmamışdı, onun saçının hər telindən ayaq durnağınacan müəllimlik axırdı. Vurğun müəllim sadəcə auditoriyada tələbələrə müəllimlik etmədi. Sadəcə oxuduğu məhzirələrlə yox, davranışları, məsləhətləri, tövsiyələri, danlaması ilə də bu missiyamı yerinə yetirirdi.

Vurğun müəllimi digərlərindən fərqləndirən cəhətlərdən biri də insanları doğru yolda olmağa, dürtüldüyə səsləməsi idi. Əgər bir insan haqqına danışsın, mütləq bunu yüksək qiymətləndirirdi. Bir dəfə Kayseridə təşkil edilən bir simpoziuma qatılarkən, avtobusla uzun yolculuğumuz vardı. Sıxılmayaq deyə Aqıl Abbasın “Dolu” filmi izləyirdik. Bu zaman millət vəkillərimizdən birisi Elçibəy hakimiyətini pisləməyə çalışdığı vaxt bilərək ya da bilməyərək təhrifə yol verdi. Dözməyib kəskin etiraz etdim. Həmin vaxt bu söhbət Vurğun müəllimə qədər gəlib çatmışdı. Bu mövzuda mənə yazdığı cümlə eynən belədir: “Bax, dirləl İnsan dəyər sahibi olmalıdır. Mənə, ləyaqət çox böyük dəyərdir. Ləyaqəti olmayanlardan hər şey gözləmək olar. Dili acını da, qorxağı da, hansı məqamda sətqinlik edənə də (yəni yoldaşlıq münasibətində) bağışlamaq olar. Ləyaqətini itirmiş adamları yox. Çünki onlar təhlükəlidir. Vətəninə, millətinə sətqinlik ağır günahdır, cinayətdir. Mən şəxsi münasibətlərdə əlacsız qalıb onu yapmaları bağışlaya bilərəm. Amma vətənə dil uzadanları heç vaxt bağışlamaram. Sən də bağışlama, dülz eləmişən”.

İki-üç cümlədə vətən sevgisinin nə olduğunu, vətənin necə sevilməli olduğunu aşıladı.

Bir gün bir mübahisə əsasında sufiliyi dərk edə bilmədiyimi anlamışdım. Söhbəti sufilikdən saldıq. İki üç lətifə danışdı və mənim sufilik barədə beynimdə həll edə bilmədiklərim aydın oldu: “Bir gün Bəktəşi dərvişi məsciddə şərab içirmiş. Yoldan keçən deyir ki, tfu sənə. Dərviş qayıdır ki, əlimdə vacib işim olmasaydı, sənə göstərərdim, Allahın evinə tüpürmək necə olur.

Bir Bəktəşi dərvişi kirin-pasağın içində gəzirmiş. Soruşurlar ki, sarğımı niyə yumursan? Deyir ki, eeee, yənə kirlənməyəcək? Deyirlər ki, yənə yuyarsan. Deyir ki, eeee, yənə kirlənməyəcək? Deyirlər ki, yənə yuyarsan. Qayıdır ki, yahu, mən bu dünyaya sarıq yumaq üçünmü gəldim?”. Lətifələri danışdı, ancaq mən anlamadığımı ifadə etdikdə “Hər nə ki var ələmdə, Örnəyi var adəmdə” cümləsini də söyləyib, “sufi dərvişləri belə ziddiyyətli xarakterə malik olublar!” yazdığında, “bəs bu ziddiyyət başqalarını narahat etdikdə niyə vaz keçməyiblər?” sualını verib cavabında “sufi

dünyanı vecinə alıb ki? Sufidən soruşublar ki, Allah-təala niyə bu dünyanı dərəli-təpəli, bataqlı-bulaqlı yaradıb? Qayıdır ki, 6 günə yaradılan ələ belə olar da!”

Mən dözməyib “oxuduğum sufilik ilə sizin izah etməyə çalışdığımız sufilik fərqlidir axı” dediyimdə isə, “sufi cərəyanları, təriqətləri çoxdur. Bəzi sufilər, məsələn, təmizliyə böyük önəm veriblər ki, Allah sevgisinin yurd saldığı bədən təmiz olmalıdır. Bəzi sufilər, hətta, adi yarpağa belə sonsuz sevgi ilə yanaşıblar ki, Allahın tacəllasıdır.” Vurğun müəllim fikrini yazaraq, məni ən sadə dildə sufizm ziddiyyət və fəlsəfəsini dərk etməyə vadar etdi. Məhz bu söhbətdən sonra mən sufizm haqqında oxuduqlarımı, qismən də olsa, anladım.

Vurğun müəllimin qeyri-ədiliyini anamla olan münasibətində də gördüm. Anam Vurğun müəllimin millət vəkilliyinə namizədliyini verdiyi seçki məntəqəsində sədr idi. Seçki zamanı savaşırdılar. Mənim xəngəlimin mədhini də hardansa eşidib bir gün mənə “xəngəl bişir, gələk yeyək, ayırım balası” dedi. Məmnuniyyətlə qəbul etdim. Anam gələcək qonağın Vurğun Əyyub olduğunu eşidəndə dəvət etmək istəmədi. Vurğun müəllim də təkidlə xəngəl qonaqlığını istədiyini dedikdə, utana-utana vəziyyəti dedim. Anamın kim olduğunu öyrəndikdən sonra artıq mənimlə də əlaqəni kəsəcəyini, bizə də gəlmək istəməyəcəyini düşündüm. Amma verdiyi cavab möhtəşəm idi: “Ayırım balası, sən xəngəlimi bişir, məni çağır. Anam məni qapıdan qovası deyil ki” dedi. Şaşıyaraq qalmışdım. “Niyyə” sualının cavabında “Anam sevməsin qoy heç. İstədiyini qədər məntəqə sədri olsun. Mən ondan acığımı almışam, qızı məni çox istəyir, gələcəkdə özül kimi tələbələr yetişdirəcək. Onun yox, mənim istədiyim olacaq. Sən xəngəlini bişir, məni gərsün lap “sevinsən”, mən də xoşhal olum”. Qeyd edim ki, xəngəl qonaqlığı zamanı nəinki sadəcə atam, hətta anam da Vurğun müəllimə heyran olmuşdular.

Vurğun müəllim ilə söhbətlərimiz əsasən şirin deyişmələr, sataşmalar şəklində keçərdi. O mənə ayrımlığımı ilə sataşar, mən də ona “qocalığı” ilə cavab qaytarardım. Çox tez-tez də şeir sətirləri ilə məni “bağlayar”dı. Məni rəhbərlik etdiyi departaməntə işə götürənə qədər bu cür xoş söhbətlərimiz davam edərdi. Departamənt rəhbərim olduqdan sonra isə artıq müdirim kimi ciddiyyətini qoruyur, amma hələ də səfəqətini üstündən əskik etmədi. Dörd il dostluğu ilə müəllimlik etdi, daha sonra bir il yarım yanımda müddir - müəllimlik “kursu” aldım. Qorxusuz, prinsipial, çilgin, tələbəsini çox sevan, onlara haqlarını, hüquqlarını xatırladib özlərini əzdirməməyi öyrədən uca insan! Hələ öyrənməli çox şey vardı Sizdən... Keşkelər sıralanır boğazımda. Sizi hər xatırladıqca ürəyimin lap dərinliyində bir ağrı, bir yara boylanır. Hayatımıza verdiyiniz ölkənimdə sevgi, sayğı ilə anıldığınız müddətcə var olacaqsınız!

Çin, Hebei vilayəti, Şijiazhuang şəhəri,
Hebei Xarici Araşdırma Universiteti

30.10.2019

<https://sherg.az/x%C9%99b%C9%99r/109676>